

Eredu nazionalak: hastapenak

Erakunde eta instituzio gutxi daude EHko maila nazionalean. Daudenak, hala ere, aparteko erreferentziadun dira eta eragin handia daukate: Ikastolak, AEK, Berria, UEU, Gutxi, baina garrantzi handikoak.

Ekonomia mailan, EH osoari, maila estrategikoan, makroekonomian eta, batez ere, finantza arloan begiratzen dioten erakundeen hutsunea nabarmenago da. Arrazoi eta kausen artean, garrantzitsuenetarikoa arlo horretan nagusia den ortodoxia neoliberala da, dudarik gabe.

Zer egin oinarrizko gabezia horren aurrean? Liburuak eta artikuluak plazaratzea? Hitzaldiak ematea? Debateak eta eztabaidak sortzea? Segur aski hori guztiori beharrezkoa da, baina ez nahikoa.

Oraindik (noiz arte?) nominalismoa da nagusi gure EHN: sozialismoa (hainbat adjektiborekin batera, noski), beste gizarte mota bat, beste eredu ekonomiko berri bat, beste X berri bat behar omen dugu, baina beti zehaztu gabe X hori nolakoa den, nola lor daitekeen.

Umezurtz gaude. Ezkerra edo dena delako hura erabat galduta dago hitzen zorabioan. Beste batzuek XII. edo XVI. mendeko paradisua aurkezten dute, edo ez dakit zein mendetako 'estatua' etengabe aipatzen dute, aspaldiko Leviathan munstro horiek irtenbideak bailiren. Ez, galdurik daude eta, *to say the least*, aspergarriak dira.

Zer egin? Gutxi gara, munduan ia deus ez. Baina gure historiatic datozkigun ezaugarri bereziei eta geureak direnei eutsi behar diegu: euskal genetika¹, euskara bera², besteekiko elkartasuna, ...

Makroekonomia eta finantza arloa aztertzeke badaude, mundu zabalean zehar, teoria batzuk, ohiko hitzontzikeria ortodoxotik eta sasi ezkerkeria itogarritik kanpo. *Modern Money Theory* (MMT) delakoa da horietako bat, hots, Diru Teoria Modernoa (DTM). Autore batzuek markatu dute ildo, alegia, DTM martxan jarri zutenak: AEBetan hasi zena Europara, Australiara eta Hego Ameriketara hedatuz doa. Liburuak, artikuluak, web orriak, konferentziak, hitzaldiak, bideoak eta jendaurreko eztabaidak gero eta maizago gertatzen dira, gero eta urrunago iristen dira. Bejondeigula!

¹ Ikus *Basque genetics* (http://en.wikipedia.org/wiki/History_of_the_Basque_people; http://en.wikipedia.org/wiki/Basque_Prehistory; http://www.basqueresearch.com/berria_irakurri.asp?Berri_Kod=3725&hizk=I; <http://www.cell.com/AJHG/retrieve/pii/S0002929712000328>; <http://newswatch.nationalgeographic.com/2012/03/06/basque-origins-predates-arrival-of-farmers-in-iberian-peninsula-dna-analysis-finds/> eta <http://mbe.oxfordjournals.org/content/early/2012/03/12/molbev.mss091.abstract>.

² Ikus *Euskararen misterioa*: http://www.youtube.com/watch?v=EdAsNV1-xJI&feature=player_embedded, eta ingelesezko bertsioa: *The mystery of the Basque language*: <http://www.youtube.com/watch?v=cXalxJ-1M38&feature=relmfu>.

Alta, zer egin daiteke EHn? Politikan agian inoiz baino argiago dugu bidea: dauden egoera desberdinetatik (Baskongadetatik, Nafarroa garaitik eta Iparraldetik) hasi eta **zazpiak bat** lortzea, eta autodeterminazio eskubidea praktikan jarritz, independentzia politikorantz abiatzea.

Baina ekonomian eta gaur egun nagusi den finantza arloan, zer egin?

Eskozia ote da eredu ekonomikoa eta finantzarioa? Islandia agian? Zer egin *hic et nunc*, hemen eta orain?

Nola lor dezakegu subiranotasun monetarioa eta finantzarioa? Zein da bidea? Zer nolako praktika jarri behar dugu martxan?

1. Moneta jaulkitzaileak eta moneta erabiltzaileak

Espainiar estatua eta frantziar estatua moneta erabiltzaileak dira, euroa erabiltzen dutelako. Jaulkitzaile independentea (sic) Europar Banku Zentrala (EBZ) da.

Hortaz, (bi estatu horien artean eta menpean kokaturik egonda), EH euro erabiltzailea da, ez jaulkitzailea. Eta Europar Batasunaren (EB) barnean, EH politikoki independentea izango balitz, bere euskal Banku Zentralarekin, zeina EBZ-ren adarra izango bailitzateke, EHk segituko luke euro erabiltzailea izaten, ez euro jaulkitzailea.

Gauza bertsua gerta liteke Eskozian, baldin eta etorkizun hurbilean politikoki Eskozia independenteak berea ez den libra esterlina moneta propiozat hartuko balu. Eskoziak libra esterlinaren erabiltzailea bilakatuko litzateke, ez moneta propioaren jaulkitzailea.

(Quebec ere moneta erabiltzailea da, dolar kanadarrarena, moneta jaulkitzailea Kanada bera izanik.)

Randall Wray-k, berriz ere, argitu du afera³.

Europak esperimendu berri bat martxan jarri zuten. Izan ere, Europako Batasun monetarioan sartzeko, onartu zuten herrialde kideek beren moneta utzi behar zutela eta euroa onartu. Politika monetarioa EBZ-k markatzen du. Beste Europar Batasuneko Banku Zentral 'nazional' guztiak ez dira independenteak, gutxi gorabehera AEBetako estatu ezberdinetako Federal Reserve bankuen antzerakoak dira, azken horiek AEBetako Banku Zentralaren, hots, Federal Reserve delakoaren, subsidiarioak direlarik.

Diferentzia bat dago, hala ere. AEBetako estatu desberdinetako banku zentralak barneko politika fiskala errazten dute, bankuen arteko eta bankuen eta estatuen gobernuen arteko konpentsazio medioak hornituz. Aldiz, EBN politika fiskalak estatu ezberdinen esku segitzen du. Hau da, EBN politika fiskala moneta politikatik kanpo dago.

³ Ikus <http://neweconomicperspectives.blogspot.com/2011/12/mmp-blog-27-what-about-country-that.html>.

(Gauza bera gertatuko litzateke Eskozian, baldin eta independentea izango balitz eta libra esterlina erabiliko balu.)

EBko estatu kide bakoitza moneta erabiltzailea da, ez moneta jaulkitzailea. Eurotan zergapetzen dute eta eurotan gastatzen dute, baita eurotan izendaturiko zorra jaulkitzen dute.

Beste aldetik, EBko herrialde kideen arteko zor arazoak gutxitzeko, estatu kide bakoitzak adostu du aurrekontu defizitean eta zor jaulkitzean murrizketak onartzea, lerro nagusiak hauxek izanik: estatu bakoitzeko gobernuaren aurrekontuaren defizitak Barne Produktu Gordinaren (BPG) %3a baino txikiagoa izan behar du eta gobernuaren zor metatua BPG-ren %60 baino gutxiagokoa. (Izatez, EBko ia herrialde kide guztiek arau hori bortxatu dute.)

Jakina denez, 2007z geroztik, Grezia, Portugal, Irlanda, Espainia eta Italiak zor arazo handiak jaso dituzte. Merkatuek haien interes tasak maila altuagora bultzatu dituzte arazoak okertuz. Europako Batasun monetarioa behartuta egon da EBZ-ko (eta are Nazioarteko Moneta-Fondoko, NMF-ko) maileguak hornitzeko. Are AEBetako Fed-ek dolarrak maileguz eman zizkien Europar Batasuneko hainbat banku zentrali.

Ondorioz, zorra zeukaten herrialdeak austeritate neurri gogorak hartzera behartuak izan dira, gastuak moztuz, gobernu enplegatuak kaleratuz edo haien soldadak murriztuz, zergak areagotuz.

Hortaz, zein da, kasu, Greziaren eta Japoniaren arteko desberdintasuna?

Giltza honetan datza: Greziak, EBN sartu zenean, bere moneta subiranoa baztertu zuen eta onartu atzeritar moneta dena, euroa alegia.

Japoniak bere zorrak zerbitzatzen dituenean, balantze orrietako sarrerak konputagailuko teklatu-kolpearen bidez egiten ditu. Ezin da inoiz teklatu-kolpetan ahitu, berak nahi duen beste yen sor dezake. Ezin da inoiz erori nahigabeko ordaintze ezean.

Gobernu subirano batek, hots, bere moneta propioa jaulkitzen eta moneta hori erabiltzen duen gobernuak, beti dauka aukera ordainketa guztiak egiteko. Noski, horrek Altxor Publikoaren eta Banku Zentralaren arteko kooperazioa behar du, segurtatzeko banku-kontuak interesekin kreditatuak izaten direla. Baina merkatuek uste izaten dute gobernu subiranoak bere obligazioak beteko dituela.

Egoera erabat ezberdina da EBko kideentzat.

Lehendabizi, Fed AEBetako gobernutik baino askoz independenteagoa da EBZ, EBko estatu kideetatik.

Fed AEBetako Kongresuaren menpe dago, printzipioz. EBZ formalki EBko edozein estatutako gobernutik independentea da.

Fed-ek egindako edozein operaziok segurtatzen du beti AEBetako Altxor Publikoarekin kooperatzen duela Kongresuak onarturiko ordainketa guztiak AEBetako gobernuak gauza ditzan.

Fed-ek AEBetako gobernu zorra erosten du, behar denean, banku kideek nahi dituzten erreserbak hornitzeko. EBZ-ek debekatuta dauka EBko edozein estatu kiderekin horrelako kooperazioa gauzatzeko.

Adi:

EHN Eskozia independentearen eredu ekonomiko eta monetarioa 'inportatu' nahi duten oro hausnarketa minimo bat egitera behartuki egon beharko liriateke. Bestela, independentzia politikoa izenean porrot monetario handia ere 'inportatuko' lukete.

Ea ikasiko duten!

2. Zientzia, matematika, ekonomia eta independentzia

Zientzia, matematika eta gizarte zientziak bereizi behar dira. Euskal Herrian, alta, sorginkeriatan bizi dira bat baino gehiago⁴.

Orain independentzia eta matematikari dagokie nahasketa. Eskoziari (eta EHri) buruzko fantasiako eredu matematiko batek zenbait bazter astindu ditu⁵.

Zilegi bekit kanpoko lekukotasuna ekartzea. Izan ere, BBC-n zenbait iritzi artikulua azaldu dira Eskoziaren egoeraz. Hona aurreko modeloari erantzuten diona⁶: *"Eskoziaren etorkizuna ez datza ekuazioetan, haren boto emaleen bihotzetan eta buruetan baizik."* Gauza bera esan daiteke Euskal Herriaz, noski.

Irizpide bitxien artean, hauxe dateke nabarmena: Eskozia independentearen monetari buruz galdetua izatean, John Swinney-k, Eskoziako Gobernuko finantza ministroak libra esterlinarekin segitzea proposatu du⁷.

Are okerragoak dira Jim Mather-ek, Eskoziako Enpresa ministro ohiak egin dituen adierazpenak, besteak beste, Nazioarteko Moneta Funtza eta Mundu Bankua goraipatuz⁸.

Zer esaten da EHN Eskoziari buruz? Ba ote dago iritzi kritikorik? Non? Non bultzatu da eztabaida minimo bat Eskozian proposatzen diren neurri ekonomiko eta monetarioei buruz?

Esan dezadan garbi:

⁴ Ikus <http://es.scribd.com/doc/57135711/Zientzia-sasi-zientzia-eta-sorginkeriak>.

⁵ Ikus <http://newsnetscotland.com/index.php/affairs-scotland/3754-economic-model-predicts-scottish-independence>; <http://e-archivo.uc3m.es/bitstream/101016/4806/1/stability-breakup-nations.pdf>.

⁶ Ikus <http://www.unibertsitatea.net/blogak/heterodoxia/bbc-eskoziaren-independentziak>.

⁷ Ikus <http://www.unibertsitatea.net/blogak/heterodoxia/eskozia>.

⁸ Ikus <http://www.unibertsitatea.net/blogak/heterodoxia/eskozia-2>.

- (i) *Politikoki* oso interesgarria da Eskozian gertatzen ari dena. Bera Europan baitago, gu bezala.
- (ii) *Ekonomikoki* Eskoziak zenbait hutsune dauzka, eta erabakitzeko funtsezko gai batzuk: monetaren eta politika fiskalaren menpekotasuna, tartean.

Susmatzen dudana hauxe da: aspaldian bezalaxe, hemen, alegia EHn, beldur ikaragarria diogu eztabaidari, kritika sendo eta zabalari.

Noiz arte?

2. Ekonomia zientzia, gobernu subiranoa, helburu publikoa eta MMT (hots, DTM)

Zientzia sozialak ez dira neutro. Ezinezkoa da. Eta Ekonomia zientzia aurrerakoi ala atzerakoia izan daiteke. Ekonomia ortodoxoak ez dauka zerikusirik MMT-rekin, DTM-rekin.

Ezaguna dugunez, gobernu subirano batek ezin du bere dirurik ahitu. Berak nahi duen beste diru propio sor, jaulki dezake. Dena konputagailu teklatuari dagokio eta nahi dugun beste diru lor dezakegu.

Beste aldetik, gobernu erabil dezakegu helburu publikoa lortzeko, eta berau aurrerapen progresiboa da, dudarik gabe.

Noski, helburu publikoa ulertzeko hainbat modu daude. Eta helburu publiko hori lortzeko bideak ere, desberdinak izan daitezke.

Gainera, lortuko dugun edozein hobekuntza ez da inoiz nahikoa izango, hobekuntza eta aurrerapen batek beste aurrerapen bat lortzera garamatza, eten gabe. Ez dago azken punturik.

Hortaz, *zer egin lezakeen gobernuak* da galdera nagusia.

Ekonomiaren alde monetarioa oso garrantzitsua da, Marx, Veblen edo eta Keynes-ek erakutsi ziguten moduan. Produkzio monetario modernoa ikertzerakoan diruarekin egiten dugu topo.

R. Wray-k dioenez, DTM berez da aurrerakoia⁹, eta horrela aldarrikatu behar dugu.

Are gehiago, Wray-k Marx eta Engels-en testu 'sakratu' bat proposatzen digu, kapitalismoaren bilakaera ulertu ahal izateko, *Manifestu Komunistaren* zati bat¹⁰.

⁹ Ikus <http://neweconomicperspectives.org/2012/03/mmt-for-austrians-part-4-is-description-without-theory-ideology-or-policy-desirable-is-it-even-possible.html>.

¹⁰ Hona testua: "*Meantime the markets kept ever growing, the demand ever rising. Even manufacturer no longer sufficed. Thereupon, steam and machinery revolutionized industrial production. The place of manufacture was taken by the giant, Modern Industry; the place of the industrial middle class by industrial millionaires, the leaders of the whole industrial armies, the modern bourgeois.*"

Modern industry has established the world market, for which the discovery of America paved the way. This market has given an immense development to commerce, to navigation, to communication by land. This development has, in its turn, reacted on the extension of industry; and in proportion as industry, commerce, navigation, railways extended, in the same proportion the bourgeoisie developed, increased its capital, and pushed into the background every class handed down from the Middle Ages.

...The executive of the modern state is but a committee for managing the common affairs of the whole bourgeoisie.

The bourgeoisie, historically, has played a most revolutionary part. The bourgeoisie, wherever it has got the upper hand, has put an end to all feudal, patriarchal, idyllic relations. It has pitilessly torn asunder the motley feudal ties that bound man to his "natural superiors", and has left remaining no other nexus between man and man than naked self-interest, than callous "cash payment". It has drowned the most heavenly ecstasies of religious fervor, of chivalrous enthusiasm, of philistine sentimentalism, in the icy water of egotistical calculation. It has resolved personal worth into exchange value, and in place of the numberless indefeasible chartered freedoms, has set up that single, unconscionable freedom — Free Trade. In one word, for exploitation, veiled by religious and political illusions, it has substituted naked, shameless, direct, brutal exploitation.

...The bourgeoisie has disclosed how it came to pass that the brutal display of vigor in the Middle Ages, which reactionaries so much admire, found its fitting complement in the most slothful indolence. It has been the first to show what man's activity can bring about. It has accomplished wonders far surpassing Egyptian pyramids, Roman aqueducts, and Gothic cathedrals; it has conducted expeditions that put in the shade all former Exoduses of nations and crusades.

The bourgeoisie cannot exist without constantly revolutionizing the instruments of production, and thereby the relations of production, and with them the whole relations of society. Conservation of the old modes of production in unaltered form was, on the contrary, the first condition of existence for all earlier industrial classes. Constant revolutionizing of production, uninterrupted disturbance of all social conditions, everlasting uncertainty and agitation distinguish the bourgeois epoch from all earlier ones. All fixed, fast-frozen relations, with their train of ancient and venerable prejudices and opinions, are swept away, all new-formed ones become antiquated before they can ossify. All that is solid melts into air, all that is holy is profaned, and man is at last compelled to face with sober senses his real conditions of life, and his relations with his kind.

The need of a constantly expanding market for its products chases the bourgeoisie over the entire surface of the globe. It must nestle everywhere, settle everywhere, establish connexions everywhere.

...The bourgeoisie has subjected the country to the rule of the towns. It has created enormous cities, has greatly increased the urban population as compared with the rural, and has thus rescued a considerable part of the population from the idiocy of rural life. Just as it has made the country dependent on the towns, so it has made barbarian and semi-barbarian countries dependent on the civilized ones, nations of peasants on nations of bourgeois, the East on the West.

The bourgeoisie keeps more and more doing away with the scattered state of the population, of the means of production, and of property. It has agglomerated population, centralized the means of production, and has concentrated property in a few hands. The necessary consequence of this was political centralization. Independent, or but loosely connected provinces, with separate interests, laws, governments, and systems of taxation, became lumped together into one nation, with one government, one code of laws, one national class-interest, one frontier, and one customs-tariff.

The bourgeoisie, during its rule of scarce one hundred years, has created more massive and more colossal productive forces than have all preceding generations together. Subjection of Nature's forces to man, machinery, application of chemistry to industry and agriculture, steam-navigation, railways, electric telegraphs, clearing of whole continents for cultivation, canalization of rivers, whole populations conjured out of the ground — what earlier century had even a presentiment that such productive forces slumbered in the lap of social labor?

We see then: the means of production and of exchange, on whose foundation the bourgeoisie built itself up, were generated in feudal society. At a certain stage in the development of these means of production and of exchange, the conditions under which feudal society produced and exchanged, the feudal organization of agriculture and manufacturing industry, in one word, the feudal relations of property became no longer compatible with the already developed productive forces; they became so many fetters. They had to be burst asunder; they were burst asunder."

Testu hori orain dela 160 urte idatzi zuten. Oda marxiar honetan enpresariaren ahalmena azaltzen da garbi.

DTM ez da marxiarra, baina onartzen du kapitalismoaren potentzia: kapitalismoa *“has created more massive and more colossal productive forces than have all preceding generations together.”*

Kapitalismoa sistema nahiko sendoa da, nahiz eta eskariaren gabeziak eduki edo eta finantza krisi periodikoak jasan. Keynes-ek ohartu zuen moduan, kapitalismo modernoak eskari agregatuaren gabezia, desberdintasun gehiegi eta langabezia jasaten ditu. Hori dela eta, politika oso beharrezkoa da, hornikuntzaren aldeko neurriak lortzeko, ‘merkatu libre’ eta ‘ikustezinezko esku’ mitoetatik kanpo.

Izan ere, blog honetan ikusi dugun moduan, gobernu diru laguntzarik gabe, ekonomia kapitalista zor-deflazio prozesu batean sar daiteke, zeinak ez baitu soilik ekonomia suntsitzen baizik eta politika faxista arriskutsuak askatu. Alta, horrelako diru laguntzen bidez, ekonomia burbuila handiagoetara bultzatzen da, helburu publikoa erabat baztertuz.

Baina, beste era batera jokatzuz, gobernuaren gidatzearekin helburu publikoa askoz hobeto lor daiteke, etengabeko eta amaigabeko prozesu batean. Horixe erakutsi digute DTM-koek.

3. Eurolandiako zor guztiarekin bukatzeko metodorik zuzenena (1)

Warren Mosler-en proposamen berria¹¹:

Europar Batasuneko estatu kide guztiak eurotan zergapetzen geldituko badira eta beren moneta propioetan zergapetzen hasiko, euroaren balioa zero izango da. Eta eurotan izendaturiko estatu desberdinetako gobernu-zor guztiak baliogabetuko dira, baita eurotan izendaturiko beste zor guztiak ere, beraz zorra desagertuko da.

Errazegia? Bai, baina egiazkoa.

Dakienak badaki, ez dakienak baleki.

4. Eurolandiako zor guztiarekin bukatzeko metodorik zuzenena (2)

Goazen urratsez urrats.

4. 1. Monetaren ABCa

Monetaren, alegia diruaren estatu-teoria:

- 1) Moneta edo dirua ez da gauza material bat, aktibo-pasibo bat baizik¹².

¹¹ Ikus <http://moslereconomics.com/2012/04/19/euro-denominated-debt-consideration/>.

¹² Aspaldian aritu gara horretaz. Berriki oso ongi esplikatu du, berriz ere, Randall Wray-k ABC hori: <http://www.economonitor.com/lrwray/2012/04/19/does-chairman-bernanke-know-squat-about-money/>.

- 2) Moneta bati estatuak ematen dio balioa, zergapetzearen bidez. Estatuak aukeratzen du zein monetatan ordaindu behar diren zergak. Hots, beraren moneta propioan.
- 3) Estatu subirano batek bere moneta propioa jaulkitzen du. Berak nahi eta behar duen beste moneta jaulkitzen du (inflazio arazorik gabe, gaur egungo baldintzetan).
- 4) Estatu horrek bera moneta debalatu ahal du, kasu, esportazioak areagotzeko.
- 5) Estatu horrek politika fiskal apropos bat martxan jar dezake.
- 6) Moneta hori, beste monetekin batera, flotatu egiten da.
- 7) Kontuz moneta 'lokalekin'. Galdera hauxe da: zeinek ematen dio balioa moneta lokal horri?

4. 2. Mosler-en proposamena

Zer gertatzen da Mosler-en proposamenarekin¹³?

Eszenario berria honelakoa izanen da:

- a) Alemaniako euroak marko berri bilakatuko dira, Frantziako euroak libera, Espainiako euroak pezeta, eta abar. Jakina denez, monetaren estatu-teoriaren arabera, estatuak, hots, zergapetzeak ematen dio balioa monetari. Eszenario berrian zergapetzea pezetatik gauzatzeak pezeta berriari ematen dion balioa. Gauza bera Frantzian liberarekin (eta, noski, beste estatu guztietan moneta desberdinekin).
- b) Estatu soil batean euroak iraun izateak esan nahi du estatu horretan eurotan zergapetzen dela, hortaz, euroaren balioa ez dela zero. (Nahiko izango litzateke Europar Batasuneko estatu kide soil batean euroak irautea, euroaren balioa zero ez izateko.)
- c) Baldin eta estatu guztietan (gure kasuan, Espainiar eta Frantziar estatuetan ere), moneta propioak erabiltzen badira zergapetzeko, orduan eta soilik orduan, eurotan izendaturiko zor guztiak zero izango lirateke, zeren euroak ez baitu balio zergapetzeko, hots, euroaren balioa zero dela.

Oharrak:

- 1) EBko estatu guztiak ez dira moneta jaulkitzaileak moneta erabiltzaileak baizik. Moneta jaulkitzaile bakarra EBZ da.
- 2) Baldin eta EBko estatu kide guztietan ez bada euroa onartzen zergatzeko, orduan estatu guztietan euroaren balioa zero da, baita EKZ-ko 'euroak' ere. Zertarako jaulki balio zero daukan moneta?

4. 3. Abantailak:

¹³ Ikus <http://moslereconomics.com/2012/04/19/euro-denominated-debt-consideration/>.

- a) Estatu bakoitza (Espainia, Frantzia, balediko Euskal Errepublika independentea ere), subiranoa da, bere moneta (pezeta, libera, euskoa) jaulkitzen du eta bere moneta erabiltzen du. Beraz, bere subiranotasun monetarioa berreskuratzen du. (EH lehen aldiz bere historian subiranoa izango litzateke. Hortaz, ahanztz euskal estatuari buruzko istorio aspergarri guztiak.) Orain EBn ez dago horrelako subiranotasunik. subirano
- b) Estatu desberdinen arteko transakzioak eta merkataritza osoa nazio monetario subiranoen artean gauzatzen dira, kasu, Islandian eta Suedian gaur egun gertatzen diren atzerritar transakzioen antzera. (Apropos aipatu ditut bi nazio monetario subirano horiek!)
- c) Estatu bakoitzean politika fiskal apropos bat eta inolako atzerritar eraginik gabekoa martxan jar daiteke.
- d) (Laster ukituko dut baina) lan bermeko¹⁴ programa bat martxan jar daiteke, estatuaren langabeziari aurre egiteko eta inolako inflaziorik gabe.

Oharra: Beste aldetik, estatua subiranoa izateak ez du bermatzen monetaren funtzionamendua ongi ezagutzea. Etsenpluak nonahi: AEBak, Kanada, Britainia Handia, Australia,... Islandia, Suedia. Estatu guzti horiek subiranoak dira baina MMT-tik (DTMtik) oso urrun daude.

4.4. Oztopoak:

Bat eta bakarra: gai ote dira EBko estatuak eurotik alde egiteko, denak eta batera, gaurko EBtik alde egiteko, euroa uzteko eta lehengo monetetara itzultzeko?

Zaila, oso zaila. Interes gehiegi daude hori ez gertatzeko, ez aipatzeko politikarien eta ekonomialarien ezjakintasun itzela.

Eta Alemania? Gai izango dira alemaniarrek daukaten aparteko abantaila alboratzeko?

Duda:

- i) Duda: banku zentral batek, berak jaulkitzen duen moneta batean, mailegu bat luzatu dio pertsona bati. Pertsona horrek berrordaindu behar du mailegua. Horrek monetarako eskaria sortzen du, nahiz eta zergak, moneta horretan, ez izan inoiz ez gehiago ordainduak izan.
- ii) Erantzuna: ez, ez dago inolako eskaririk. Moneta baterako zerga biltzea bukatzen denean, moneta horren balioa zero da, nahiz eta ordaindu gabeko zorra egon.

5. Italia lehen eta orain. Warren Mosler

¹⁴ Lan bermeko programari buruz, ikus, sarrera gisa: <http://neweconomicperspectives.org/2012/03/mmp-blog-42-introduction-the-the-job-guarantee-or-employer-of-last-resort.html>.
<http://neweconomicperspectives.org/modern-monetary-theory-job-guarantee>.

Hona hemen Mosler-ek Italian maiatzaren 18an eman zuen hitzaldiaren muina¹⁵:

- a) Langabezia: defizit gastua oso txikia delako
- b) Banku Zentrala (BZ) eta Altxor Publikoa: lehengo lirarekin ez zegoen inolako arazorik defizita finantzatzeko
- c) Italiako lehengo BZ (liraren) jaulkitzailea izan zen, Italiako oraingo BZ (euroaren) erabiltzailea da
- d) Europako Banku Zentrala (EBZ): EBZ euroaren jaulkitzailea da; euroak gastatu eta banandu egin ditzake, bere nahietara; ez dauka inolako insolentzia arazorik
- e) Soilik EBZ-k jasan ditzake defizitak, euroaren jaulkitzailea delako
- f) EBZ-ren babesik gabe, euro herrialde kideak ez dira sostengarriak
- g) Euroko bankugintza sistemak EBZ-ren sostengua behar du likideziarako
- h) EBZ-k, trantsiziorako, *lan bermeko* programa bat finantzatu behar du. Euroko herrialde kideek programa hori kudeatuko dute, baina ez finantzatu
- i) Mosler bonoak erabil daitezke: oraingo euroko herrialde kideek erabiltzen dituzten bonoen antzera dira, baina desberdintasun handi batekin. Ordainduak ez izateko paradan, Mosler bonoak (gehi interesak) erabil daitezke edozein denboratan beraiek jaulki dituen gobernuari zergak ordaintzeko. Horrek bonoen edukitzaileei balioa segurtatzen die
- j) Proposaturiko neurriekin, ez da egongo inolako inflazio arazorik

(Neurriak euroguneko edozein herrialderi aplika dakizkioke.)

6. Warren Mosler-en proposamenak

Hona hemen Eurolandian krisitik irteteko oraintxe bertan eman daitezkeen urratsak.

- a) Gogoratzekoa¹⁶:
EBZ euroaren jaulkitzailea da, beraz ez du inongo errenta murrizketarik.
EBZ-k euroak gastatu eta banatu egin ditzake, nahitara, inolako muga nazionalik gabe.
EBZ-k ez dauka ezelako solbentzia arazorik.

Oharra: **EBZ-k teklatuaren bidez sortzen ditu euroak, nahi eta behar diren beste.**

- b) Lehen proposamena:
Urtero EBZ-k BPG osoaren %10ko euro ordainketak egingo dizkie eurokide gobernuei, *per capitako* oinarrian.
Horrek likidezaren krisia alboratuko du.
Herrialde kideek indarrean dagoen Hazkunde eta Egonkortasuneko Paktua bete beharko dute, bestela aipaturiko ordainketa ez da gauzatuko.

¹⁵ Ikus <http://www.moslereconomics.com/wp-content/pdf/Italy,%20Then%20and%20Now.pdf>.

¹⁶ Ikus <http://www.moslereconomics.com/wp-content/pdf/Italy,%20Then%20and%20Now.pdf>.

Oharra: **Teklatu baten bidez egin daitezke horrelako ordainketak.**

- c) Gainera, EBZ-k ELR programa, edo lan bermeko programa (employer of last resort, alegia, azken baliabideko enplegatzaile gisa) finantzatuko du.
EBZ-k trantsiziozko enpleguko alokairu minimo bat finantzatuko luke, gai den eta lan egin nahi duen edozein pertsonarentzat.
Herrialde kideek aipaturiko programa kudeatuko lukete, baina ez finantzatu.
Ekonomia hobetuko den, eta sektore pribatuak maileguz hartuko duen heinean, langile horiek alokairu handiagoetan enplegatuak izan daitezke beste leku desberdinetan.

Oharra: **Teklatu baten bidez egin daiteke finantzaketa hori.**

- d) Gehigarria: Mosler bonoak
Eurokide diren estatuek jaulkitzen dituzten bonoen antzekoak dira. Desberdintasun bakarra, eta funtsezkoa, hauxe da: ordainketa ezean, Mosler bonoak gehi interesak beraiek jaulki dituen gobernuari edozein unetan zergak ordaintzeko erabil daitezke. Horrek balioa segurtatuko die bono horien edukitzaileei, interes tasa lehiakorretan gobernuari bere burua finantzatzen ahalbidetuz.

(Oharra neoliberalentzat: ez dago inolako inflazio arazorik gaur egungo baldintza ekonomikoetan.)

7. Proposamen zehatza. Mosler-en eskutik, berriz

Mosler etengabe ari da lanean. Oraingo honetan euroguneko bankugintza sistemaz aritu da¹⁷.

Euroguneak hiru finantza arazo dauzka: lehena banku likidezia da, zeina proposamen honek konponduko duen; bigarrena estatu kideen gobernu solbentzia da eta hirugarrena output hutsunearena.

Estatuek gobernu defizit handiagoak behar izango dituzte output hutsunea gutxitzeko, baina horrek alde aurretik solbentzia kontua konpontzea eskatzen du.

Solbentzia arazoa konpontzeko, estatu kideetako gobernu guztien zor guztiak EBZ-k bermatu behar ditu, zeinak orduan arrisku kontu morala ekartzen duen.

Arrisku kontu moral hori konpon daiteke Europar Batasunari aukera emanaz EBZ-k ez bermatzeko gobernu zor berriak, eta haren bankuei gobernu zor berria erosteko debekatuz: eta hori isun gisa zeren kasu horretan zorraren eta Egonkortasun eta Hazkunde Paktuko defizit mugen urratzaileak izango bailirateke.

¹⁷ Ikus <http://moslereconomics.com/2012/06/01/how-to-fix-the-euro-banking-system/>.

(Oharra: ikus aurreko atala.)

8. Ponzi eskema Eurolandian

Ponzi eskema¹⁸ gertatzen da norberak etengabe maileguz hartu behar duenean, bere ordainketak egiteko, eta ez etorkizuneko errentetatik ordaintzen duenean.

Ponzi eskema hori ez da azaltzen beren moneta jaulkitzen duten jaulkitzaileentzat, zeren ez baitaude inongo errenta murrizketarik ordainketak gauzatzeko. Hori dela eta, EBZ-ren bermeak euroguneko estatu kideak Ponzi eskematik askatu ahal ditu¹⁹.

Jakina denez, euroguneko estatu kideak euro erabiltzaileak dira (ez euro jaulkitzaileak).

EBZ-ren parte hartzerik gabe, Mosler-ek aspaldian azpimarratu zuen moduan, Europar Batasuneko estatu guztiak, euroa erabiltzen dutenak, Ponzi eskeman daude sarturik euroa martxan jarri zenetik, alegia, lehen egunetik.

9. Mailegu ematea, gezurrak, iruzurra, etxegintza burbuila, eta bankuak

2006an, mailegu emate erantzungile baten lekukotasuna²⁰: Steve Krystofiak-ek, hipoteka burtsalariak Fed-i ohartarazi zion gezurrezko mailegu emateei buruz.

Aipatutako punturik nagusienak:

- i) Etxe baten gaineko errenta, mailegu emate bat eskatzeko, ez dute bankuek egiaztatzen. Bankuek zure hitza onartzen dute. Jarrera hau 2002an hasi zen.
- ii) Baliteke eroslea errentari buruzko gezur horretaz jakitun ez izatea, zeren mailegu emaile ofizialek edo bankuko ordezkariak botere baitute eskarian errenta faltsutzeko.
- iii) 2002tik praktika hori erabat zabaldua dago. Mailegu emaileek eta haien ordezkariak maiz errentari buruzko gezurrezko baieztapenak hornitzen dituzte.
- iv) Iruurrezko galerak estali zituen higiezin errealeko burbuilaren hiper-inflazioak.
- v) Iruzurra bankuek bultzatu zuten.

¹⁸ Ikus http://en.wikipedia.org/wiki/Ponzi_scheme.

¹⁹ Ikus <http://moslereconomics.com/2012/04/19/euro-denominated-debt-consideration/>.

²⁰ Ikus <http://neweconomicperspectives.org/2012/07/who-is-steven-krystofiak.html>.

- vi) Inork ez zituen bultzatu bankuak iruzurrezko mailegu emateak luzatzera, beraiek jarri zuten martxan sistema hori.
- vii) Horrelako errenta maileguk kontsumitzaileei urtero dolar pilo bat kostatu arazi zieten, interes tasa altuengatik.
- viii) Errenta mailegu horiek kontsumitzaileei kalte egin diete asko kostatzen dutelako eta ez dutelako ezer aurrezten.
- ix) Horrelako maileguk orain, hau da 2006an, hipotekaren iraungipenak luzatzen dituzte edo berfinantzaketak amortizatu mailegu negatiboetan. (Mailegu negatiboak esan nahi du hasieran ordainketa txikiak egitea.) Azkenean ordaintze eza are posibleagoa bilakatuz.
- x) Errenta mailegu horiek etxe prezioak ikaragarri altxarazi dituzte. AEBetako etxe eskaintzan aparteko eskaria kausatu dituzte.
- xi) Errenta mailegu horiek burbuila hiper-puztu dute, espekulatzaileek etxe pilo bat erosten zituzten, arriskuak burbuilaren hedadura bultzatuz.
- xii) Ia edozeinek 950.000 dolarreko errenta mailegua lor zezakeen, hasieran ordainketa oso txikiak gauzatuz.
- xiii) Errenta maileguk zerga iruzurrak ahalbidetu zituzten, etxeak errazago erosteko.
- xiv) Banku ebaluazioak maiz puztuta zeuden.
- xv) FBI-k ohartarazi zuen hipoteka iruzurra 'epidemikoa' zela.

Hori guztiori eta gehiago esanda zegoen, 2006an. Krystofiak-ek esan zuen jarrera hori berehala bukatu behar zela.

Baina Fed-eko nagusiek, lehengo Greenspan-ek eta oraingo Bernanke-k, uko egin zioten gomendio horri, oso berandu zen arte.

(Krisian gaude: sortu ote da berez krisia? Ezezkoan, zergatik sortu da krisia? Nortzuek bultzatu dute krisia? Nahita ala ezjakintasunean?)

10. Dena FIRE da

AEBak Wall Street-ena da, Wall Street-ek eta Wall Street-erako prestatua²¹. Horixe esan nahi du erreskateak, ez besterik²².

Aspaldian ekonomian bi sektore nagusi baziren ere, FIRE²³ sektorea eta ekonomia erreala, FIRE hedatuz joan da, etengabe²⁴.

²¹ Ikus <http://www.economonitor.com/lrway/2012/02/03/30-trillion-to-promote-crony-capitalism-the-fed%E2%80%99s-bail-out-of-wall-street/>.

²² Wray-ren hitzez: "...that is what it is taking to rescue Crony Capitalism—an America of, by, and for Wall Street. It will take more. Much more. (...) This will not stop—so long as we have Crony Capitalism, the Fed and Treasury will need to keep shoveling dollars into the bottomless pit."

Izan ere, Randall Wray-k dioenez, orain dena da FIRE²⁵. FIRE da nagusi nonahi²⁶. Erregulaziorik gabe kapitalismoa lapurreta bat da: iruzurrak nonahi azaldu dira²⁷.

11. EBZ eta fiskalitatea

Estatu federal baten sistema monetario efektiboak bi aukera ditu, Bill Mitchell-en ustez²⁸:

- a) Lehendabizi, erakunde federalak, moneta jaulkitzaileak, hots, Banku Zentralak, gastatzeko eta zorra jaulkitzeko aske izan behar du, gastu neto hori orekatzearen, baldin eta martxan borondatezko arauak badira maila federalean Banku Zentralak Altxor Publikoko operazioak zuzenki finantzatzen galarazteko. (Hauxe da gutxien hobesten den aukera.)
- b) Bigarrenez, Banku Zentralak eta Altxor Publikoak (sendotutako gobernu sektorearen bi aldeak) segurtatzen dute Altxor Publikoaren operazioak gauzatzen direla finantza

²³ Ikus <http://www.unibertsitatea.net/blogak/heterodoxia/2007/07/01/fire-sua-ote/>; <http://www.unibertsitatea.net/blogak/heterodoxia/2007/09/16/fire-sua-ote-inflazioa-langabezia-eta-fire-delakoa/>; <http://www.unibertsitatea.net/blogak/heterodoxia/2007/10/08/sua-fire-ote-burbuila-finantzarioak/>.

²⁴ Ikus <http://www.economonitor.com/lrwrays/2012/07/23/why-were-screwed/>. Wray-k dioenez, "After 1990 we removed what was left of financial regulations following the flurry of deregulation of the early 1980s that had freed the thrifts so that they could self-destruct. (...) thieves took over the financial system."

²⁵ Ikus <http://www.economonitor.com/lrwrays/2012/07/23/why-were-screwed/>. Wray-k dioen moduan, "...they took over the whole economy and the political system lock, stock, and barrel. They didn't just blow up finance, they oversaw the swiftest transfer of wealth to the very top the world has ever seen. They screwed workers out of their jobs, they screwed homeowners out of their houses, they screwed retirees out of their pensions, and they screwed municipalities out of their revenues and assets. Financiers are forcing schools, parks, pools, fire departments, senior citizen centers, and libraries to shut down. They are forcing national governments to auction off their cultural heritage to the highest bidder. Everything must go in firesales at prices rigged by twenty-something traders at the biggest and most corrupt institutions the world has ever known."

²⁶ Honela segitzen du Wray-k: "... everything is financialized as Wall Street has its hand in every pot. (...) Food? Financialized. Energy? Financialized. Healthcare? Financialized. Homes? Financialized. Government? Financialized. Death? Financialized. There no longer is a separation of the FIRE (finance, insurance, and real estate) and the nonFIRE sectors of the economy. It is all FIRE."

²⁷ Honela dio Wray-k: "The top four US Banks hold \$171 Trillion [trilioi amerikarra = 10¹²] worth of derivative deals like this. Derivatives are really just bets by Wall Street that we will get screwed—it is all "insurance" that pays off when we fail. Everything is insured—by them against us.

What is healthcare "insurance", really? You turn over your salary to Wall Street in the hope that should you need healthcare, they will allow your "service provider" to provide it. But when you need the service, Wall Street will decide whether it can be provided.

Oh, and Wall Street's undertakers have also placed a bet that you will die sooner than you expect, so it wins twice by denying the coverage.

Finally, US real estate—the RE of the FIRE—underlies the whole kit and caboodle. That is the real story behind the GFC: given President Clinton's budget surpluses and the simultaneous explosion of private finance, there simply was not enough safe federal government debt to collateralize all the risky debt issued by financial institutions to one another back in the mid 1990s. Wall Street needed another source of collateral.

You see, all the top financial institutions are dens of thieves, and thieves know better than to trust one another. So lending to fellow thieves has to be collateralized by safe financial assets—which is the traditional role played by Treasuries. But there were not enough of those to go around so Wall Street securitized home mortgages that were sliced and diced to get tranches that were supposedly as safe as Uncle Sam's bonds. And there were not enough quality mortgages, so Wall Street foisted mortgages and home equity loans onto riskier borrowers to create more product."

²⁸ Ikus <http://bilbo.economicoutlook.net/blog/?p=20305>.

sistemari inongo nahasketarik egin gabe. Hau da, Banku Zentralak banku pribatuetako kontuak abonatzen ditu Altxor Publikoaren gastu desioen arabera. (Hau da hobesten den aukera.) Gobernu federalak, moneta jaulkitzaile gisa, ez dio zorrik jaulki sektore pribatuari.

Ikus dezagun Europar Batasunean (EB) gertatzen ari dena gaur egun (2012ko uztailean).

Gaur egunean EBn bultzatu nahi den batasun fiskalak ez du proposatzen inongo banaketarik ondoko bi arloen artean: alde batetik, erantzukizunak (gastua eta zergapetzea), eta bestetik, erantzukizun horiek gauzatzeko gobernuaren maila (kutzaren bidezko bozketa).

Alderantziz, zentralizaturiko zakur zaindari baten rola sortarazten du, zeinak estatu kideen aurrekontuak kontrolatuko dituen eta beraiek baztertu baldin eta arau fiskalen bat gainditzen badu (ia seguru azken abenduan mahai gainean jarri zen itun fiskalaren neurriren bat). Hori egia baldin bada, orduan batasun fiskalak porrot egingo du, zeren gaur egun estatu kideek daukaten lotura berean egongo bailitzateke.

Dena den, Mitchell-ek dioen bezala, batasun fiskalak funtziona dezakeen bide bakarra hau da: EBZ (moneta jaulkitzailea) 'beso fiskal federalarekin' Bruselan kooperatzea, **euro bonoen** jaulkipenak bermatzeko. Banku zentralaren bermatze hori inplizitua da sistema federal efektibo guztietan. Modu horretan 'merkatu finantzarioek' badakite erakunde federala eta beraren zorra beti solbenteak direla. Merkatuak hori ezagutzen dute eta, azkenean, banku zentralak segurtatuko du obligazioak beti beteak izango direla.

Baina, Europar Egonkortasun Mekanismoak proposatzen duen 'fidantza ordainketako funtsez'²⁹ fidatzeak ez ditu merkatuak lasaitu, zeren haiek baitakite hori, hein handi batean, gobernuak bermaturiko funtsak direla, gobernu guztiek solbentzia arriskutan daudelarik (gobernu horiek ez dituztelako beren moneta propioak jaulkitzen).

12. EBZ, fiskalitatea eta EH

Mosler-ek Europa kritik ateratzeko proposamen dotorea eman digu³⁰: EBZ euroaren jaulkitzailea izanik, ez du inongo errenta murrizketarik. Beraz, urtero EBZ-k BPG osoaren %10ko euro ordainketak egin ahalko dizkie eurokide gobernuari *per capitako* oinarrian.

Mitchell-ek, EBko oraingo baldintza aldrebesetan, berriki esan digu EBZ-k (moneta jaulkitzaileak) 'beso fiskal federalarekin' Bruselan kooperatu beharko lukeela, **euro bonoen** jaulkipenak bermatzeko³¹.

Eta Euskal Herrian, zer?

Hona hemen zenbait puntu, inolako beldurrik gabe, nonahi aldarrikatzeko, ozen gainera:

²⁹ Hots, 'bailout funds'.

³⁰ Ikus <http://www.unibertsitatea.net/blogak/heterodoxia/2012/05/21/warren-mosler-en-proposamenak/>.

³¹ Ikus <http://www.unibertsitatea.net/blogak/heterodoxia/2012/07/20/ebz-eta-fiskalitatea/>.

- a) Jakitun gara gure gabeziak: EBn ez gaude 'homologaturik', Espainia edo Frantzia dauden moduan, alegia. ez daukagu BZ bat, haiek eta EBko estatu guztiek daukaten modura. Maila estrategikoan eta EH osoari begira horixe da gure lehentasunetariko bat.
- b) Jakitun gara EBZ Alemaniako Bundesbank-en morroia dela.
- c) Jakitun gara EB beste modu batera antola daitekeela.
- d) Jakitun gara EBZ-k bere funtzio bete beharko lukeela, hots, EBrako *lender of last resort* izatea, alegia: azken baliabideko mailegu emailea izatea.
- e) Hori guztia eta gehiago zenbait ekonomialariri zor diogu: Warren Mosler-i, Randall Wray-ri, Kansas City-ko Unibertsitateko³², Bill Mitchell-i...

Hau da, ez gaude inprobisatzen, esaten dugunak erro teoriko sakonak eta praktikoak dauzka.

Beraz, EH-k beste edozein herrialde gisa, EBZ-tik urteko bere BPGren %10 jaso beharko luke eurotan, nahiz eta oraindik EH, bere osotasunean, ez izan Errepublika independentea.

EHko hazienda guztiak, EBZ-rekin eta Bruselako 'beso fiskal federalarekin' harremanetan jarri beharko lirateke **euro bonoak** gestionatu ahal izateko, nahiz eta oraindik EHk, bere osotasunean, ez eduki Altxor Publiko propioa.

Tartean, eta epe oso laburrean, hona zenbait ideia nagusi, beraiei atxikitzeko:

- 1) Ekonomia erreala bultzatu behar da
- 2) Bankugintzan, kredituak ekonomia produktiborako zuzendu behar dira, ez espekulaziorako
- 3) Politika fiskalean zergapetze progresiboa egon beharko da. Ez dira gauza bera enpresa txiki eta ertainak eta enpresa erraldoiak. Ez dira gauza bera langileak eta aberatsak.
- 4) Gure txikitasunean, eta behar ditugun tresnen gabezia, kalitatezko inbertsio publikoaren aldeko gara
- 5) Noski, hezkuntza publikoa, euskara, osasungintza publikoa, eta, oro har, zerbitzu publikoen aldeko gara
- 6) Langileen eta ugazaben arteko akordioak gerta daitezela ahaleginduko gara. Akordio horietan biei dagozkien erantzukizunak eta betebeharrak mahai gainean jarriko dira

Badaude, egon, zenbait eginkizun pixkana, baina etengabe, praktikan jartzeko.

13. EH eta moneta propioa

Balediko Euskal Herri independente baten diru nazional gisa, gutxienez 1993tik 2002ra, hau da, euroa benetan martxan jarri arte, diru nazional horren garrantziaz hamaika biderrez aritu izan naiz³³.

³² Ikus <http://neweconomicperspectives.org/>.

³³ Eredu gisa, ikus <http://paperekoa.berria.info/iritzia/2004-03-03/007/833/.htm>.

Kontua da ezker abertzale separatista honek ez dituela nahasten moneta eta aktiboak, egungo ekonomista gehienek (guztiek?) egiten duten moduan. Euskal Herriaren independentziaren alde dagoen honek dibisa nazionala defendatu du.

Aspalditik izan dugu kezka hau. Alegia, subiranotasun politikoak behar ote duen moneta propioa. Idatzi ere, hainbat artikulutan eta liburu oso batean gaia ukitu dugu. Baina Euskal Herriak, (oro har eta monetarioki) bitan bananduta egon denez, (hegoaldean pezeta eta Iparraldean libera), ez politikoki ez monetarioki ez du izan aukera historikoa bere moneta propioa (edozein zelarik bere izena, *ogerlekoa*, *euskoa* edo dena delakoa) jaulkitzeko. Are gehiago, ekonomialari gehienek utopiatzat hartu dute egon zitekeen aukera hori. Bakan batzuek, aldiz, oso argi izan dugu ekonomia ongi kudeatzeko, norberaren monetan edukitzea (Banku Zentral baten bidez jaulkia) beharrezko baldintza dela; ez nahikoa noski. Euskaldunok Europar Batasunean sartu gintuzten, batzuei, hegoaldekoei, inolako kontsultarik egin gabe. (Iparraldekoak EBn egon dira hasiera-hasieratik).

Orain euroa da 'gure' moneta, euroak Europar Banku Zentralak (EBZ) jaulkitzen ditu eta EBZk EB osoaren moneten kopurua kontrolatzen du. Euroak Espainiako zein Frantziako banku zentralak ere erabiltzen dituzte, EBZ izanik moneta jaulkitzaile bakarra. Frantzia eta Espainian ez dira moneta jaulkitzaileak, moneta erabiltzaileak baizik³⁴.

(Jakina denez, Euskal Herrian ez dugu inongo banku zentralik.)

Hori guztiori kontuan edukiz, baita egungo egoera korapilatsua ere, zilegi bekit moneta propioaz berriz ere aritzea. Horretarako jadanik argitaratutako zenbait lan erabiliko ditut.

13. 1. Nola irten eurogunetik, Warren Mosler-en ildotik

1997an Warren Mosler proposamen bat idatzi zuen, Quebec-era begira, dolar kanadarren gunetik irteteko. Quebec-en une hartan, eta orain ere dolar kanadarra erabiltzen da, moneta gisa, hots, Kanada osoan erabiltzen den moneta bera. Berak moneta eta gobernu subiranoa kontuan hartuz, Quebec-erako moneta berri bat proposatu zuen: *La Fleur* izenekoa, hots, *lorea*.

Quebec-erako artikulua jadanik ikusi dugu, zeina, Mosler-ek dioenez, egun eurogunerako ere aplikatu baitaiteke³⁵: <http://es.scribd.com/doc/59851149/Nola-irten-eurogunetik-Proposamena>

13. 2. Greziarako proposamena

Mosler-ek berak Grezia eurogunetik irteteko proposamen bat egin du.

Hori ere, ikusita daukagu: <http://es.scribd.com/doc/76901310/Eurogunea>, 10. atala

³⁴ Ikus <http://www.unibertsitatea.net/blogak/heterodoxia/2012/04/15/moneta-jaulkitzaileak-eta-moneta-erabiltzaileak/>. Puntu hori lan honetan ere azaldu dugu.

³⁵ Ikus <http://moslereconomics.com/2011/05/16/how-to-exit-the-euro-a-proposal-from-1997/>. Halaber, ikus <http://moslereconomics.com/2011/11/17/my-big-fat-greek-mmt-exit-strategy/>.

Link berean, 10 atalean, enplegu osoa eta barneko prezio egonkortasuna mantentzeko, Mosler-en proposamenak ikus daitezke.

13. 3. Bill Mitchell-en aholkuak

Eurolandian dagoen nahastetik atera nahirik, Mitchell-en zenbait aholku³⁶ ere ikus daitezke aurreko link berean, 10. atalean.

13. 4. Ondorioa

Maila teorikoan ez dago inolako dudarik EHk bere moneta, edozein izango delarik haren izena, jaulki dezakeela. Noski, behar duen banku zentralaren bidez. Horretarako, alta, baldintza bakar bat dugu beharrezkoa: Euskal Errepublika independente bat eratzea, lehen aldiz gure historia eta EH osorako.

Ohartxoak:

Jadanik ikusi dugunez, goian aipaturikoa ez da daukagun aukera bakarra. Ekonomialari asko ez izutzeko, behin baino gehiagotan aipatu dut Mosler-en proposamen dotorea, euroa erabiliz³⁷.

donejurgi (joseba felix tobar-arbulu)

³⁶ Ikus <http://bilbo.economicoutlook.net/blog/?p=17528>.

³⁷ Ikus <http://www.unibertsitatea.net/blogak/heterodoxia/2012/05/21/warren-mosler-en-proposamenak/>, gaia lan honetan ere azaldu dugu.